

Gyvenimo kokybė Europoje: krizės poveikis

Santrauka

Įvadas

Gyvenimo kokybės Europoje tyrimas (angl. European Quality of Life Survey, EQLS) yra priemonė, sukurta duomenims apie gyvenimo kokybę Europos Sąjungoje rinkti ir analizuoti. Šiame nuo 2003 m. vykdomame tyrime nagrinėjami Europos piliečių gyvenimui svarbūs klausimai, susiję su užimtumu, pajamomis, švietimu, būstu, šeima, sveikata, darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra, pasitenkinimu gyvenimu ir numanoma visuomenės gyvenimo kokybe. Atliekant šią analizę vertinama, kaip susiję subjektyvūs ir objektyvūs vertinimo kriterijai: viena vertus, individualūs požiūriai ir pageidavimai, kita vertus, turimi išteklių ir gyvenimo sąlygos.

Trečiasis 2011 m. atliktas tyrimas atskleidė tikrąjį gyvenimo sąlygų ir socialinės padėties ES vaizdą, todėl galima palyginti valstybių narių patirtį ir sąlygas jose. Tarp antrojo (2007 m.) ir trečiojo EQLS tyrimo Europoje vyko dideli ekonominiai ir socialiniai pokyčiai, kurie ir buvo nustatyti per pastarąjį tyrimą, taigi Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas galėjo aptarti kai kuriuos svarbiausius pokyčius būdingus bruožus tyrimo apžvalginėje ataskaitoje. EQLS tyrimas ne tik padeda stebėti visuomenės raidą – jo duomenys gali atskleisti naujas tendencijas ir ateities problemas.

Politinės aplinkybės

Europos Komisijos pirmininkas J. M. Barrozas, pristatydamas strategiją „Europa 2020“, pabrėžė: „Per pastaruosius dvejus metus milijonai žmonių neteko darbo. Dėl to atsirado sunki skolos našta, atsikratyti kuria prireiks daugelio metų. Mūsų socialinei sanglaudai iškilo naujų grėsmių“. Per finansų ir ekonomikos krizę pablogėjo gyvenimo ir darbo sąlygos ir ypač kai kurių piliečių kasdienio gyvenimo kokybė. Atsižvelgdamos į tai, Europos institucijos rengia naujas politikos kryptis ir kuria strategijas gyvenimo kokybei palaikyti ir gerinti, pavyzdžiui, Europos Komisija parengė komunikatą „BVP ir kiti rodikliai pažangai vertinti“, šio tikslo siekia ir

Ekonominės veiklos ir socialinės pažangos vertinimo komisija (vadinamoji Stiglitz-Sen-Fitoussi komisija).

Pagrindinės išvados

- Mažas pajamas gaunantys asmenys per paskutinius 12 mėnesių patyrė daugiau neigiamų finansinių padarinių ir dažniau teigė, kad jiems sunku pragyventi. Šios grupės asmenys patiria ir kitų su darbu susijusių problemų: jiems sunkiau derinti darbą su asmeniniu gyvenimu, jie dažniau patiria sveikatos problemų ir turi mažiau galimybių naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.
- Nedarbas, ypač ilgalaikis, daro itin didelę žalą subjektyviai asmens gerovei. Ilgą laiką nedirbantys asmenys patiria didžiausią socialinę atskirtį.
- Visą darbo dieną dirbančioms moterims, dažniau nei vyrams, sunku derinti darbą ir asmeninį gyvenimą, o kadangi dirbančių moterų daugėja, ši problema tampa vis opesnė. Be to, moterys paprastai yra mažiau patenkintos kai kurių viešųjų, ypač ilgalaikės priežiūros ir sveikatos priežiūros, paslaugų kokybe.
- Tyrimo duomenimis, gyvenimo kokybė ES šiaurės ir vakarų valstybėse narėse yra geresnė, o padėtis Pietų ir Rytų Europos šalyse daugeliu atvejų blogesnė.
- Ateitį optimistiškai vertino mažiau kaip 30 proc. Graikijos, Slovakijos ir Portugalijos, tačiau daugiau kaip 80 proc. Danijos ir Švedijos gyventojų.
- Valstybių narių gyventojai yra gana patenkinti savo asmenine padėtimi, labiau nei visuomenės gyvenimo ar vietos aplinkos kokybe.

- Daugiau kaip vienas iš trijų respondentų, visų pirma mažas pajamas gaunantys ir 50–64 metų amžiaus grupės asmenys, teigė, kad jų finansinė padėtis per paskutinius 12 mėnesių pablogėjo.
- Laikotarpiu tarp dviejų tyrimų daugiausia smuko labiausiai pažeidžiamų grupių – apatiniam pajamų kvartilui priskiriamų asmenų, bedarbių, Vidurio ir Rytų Europos pagyvenusių žmonių – subjektyvi gerovė.
- Šeima visose valstybėse tebėra labai svarbi institucija ir socialinių ryšių pamatas; kai reikia tenkinti kasdienes ar skubias poreikis, iš šeimos galima tikėtis daugiausia paramos. Nemokamo darbo, ypač susijusio su vaikų ir pagyvenusių artimųjų priežiūra, tebėra daug.
- Mažėja pasitikėjimas valdžios institucijomis, ypač vyriausybėmis ir nacionaliniais parlamentais. Tai itin akivaizdu labiausiai nuo ekonomikos krizės nukentėjusiose šalyse.
- Bedarbių padėtis yra itin bloga, ir kuo ilgiau trunka nedarbas, tuo didesnė jo daroma žala – mažėja pasitenkinimas gyvenimu, didėja socialinė atskirtis, mažiau pasitikima kitais žmonėmis.
- Įvairių rasių ir tautybių grupių nesantaika tampa vis aiškiau matoma, taip pat vis daugiau žmonių nurodo esant įtampą tarp turtingųjų ir vargšų. Tokia socialinė įtampa itin akivaizdi tose grupėse, kurių padėtis yra blogiausia, taigi derėtų pripažinti, kad socialinei sanglaudai gresia pavojus.
- Socialinės atskirties mažinimo priemonės turėtų būti skirtos ne tik darbo rinkai ir pajamoms didinti; pavyzdžiui, žmonės, kurie buriasi į asociacijas ir užsiima savanoryste, jaučiasi mažiau atskirti.
- Nors atrodo, kad daugelio žmonių būsto kokybė pagerėjo, tačiau mažiau žmonių jaučiasi užtikrinti dėl savo būsto ateityje; tai visų pirma mokantieji paskolas už įkeistą būstą, ši tendencija pastebėta visose pajamų grupėse. Reikia imtis priemonių, kad dėl būsto žmonės būtų labiau užtikrinti, ir padėti išvengti sunkumų dėl būsto.
- Vis daugiau vaikų gimsta ne santuokoje; turimais duomenimis, šeimų, kurias sudaro tik vienas iš tėvų ir jo vaikai, padėtis yra blogiausia pagal daugumą gyvenimo kokybės rodiklių. Svarbu spręsti ne tik šių šeimų namų ūkio pajamų, bet ir socialinės integracijos bei užimtumo problemą.

Politikos orientyrai

- Pasitenkinimas gyvenimu siejamas su pajamomis, tačiau labai priklauso ir nuo žmogaus sveikatos būklės. Tiek bendra sveikatos nelygybė, tiek itin prasta Vidurio ir Rytų Europos pagyvenusių žmonių sveikatos būklė verčia susirūpinti.
- Krizės poveikis pasitenkinimui gyvenimu gali išaiškėti ne iškart, bet jau dabar pastebima, kad žmonės jaučiasi mažiau laimingi, sumažėjo ir optimizmo. Negalima leisti, kad visuomenės pasitikėjimas toliau mažėtų. Šio tikslo turėtų siekti tiek žiniasklaida, tiek valstybių vyriausybės.
- Politikos formuotojai daugiausia dėmesio turėtų skirti pažeidžiamoms grupėms, tačiau taip pat derėtų atkreipti dėmesį į padėtį žmonių, kurie iš pirmo žvilgsnio atrodo viskuo aprūpinti, tačiau iš tikrųjų patiria problemų dėl darbo, įsiskolinimo, neužtikrinto būsto ir kliūčių naudotis kai kuriomis paslaugomis.
- Žmonėms tampa vis sunkiau derinti darbą su šeimos gyvenimu, taip pat tenka pripažinti, kad kai kurie žmonės (ypač moterys), nuolat prižiūrintys pagyvenusius artimuosius, neša itin didelę našta.

Metodika

Trečiojo Gyvenimo kokybės Europoje tyrimo (EQLS) duomenys buvo renkami 2011 m. rugsėjo–2012 m. vasario mėn. 27 valstybėse narėse. Daugiausia pokalbių įvyko per paskutinįjį 2011 m. ketvirtį. Tyrime dalyvavo asmenys nuo 18 metų ir ne trumpiau kaip šešis mėnesius gyvenę ES. Tiesioginiai pokalbiai su išrinktais respondентаis vyko jų namuose – daugiausia buvo kalbama apie jų asmeninę, bet kai kurias atvejais (pavyzdžiui, kalbant apie pajamas, būstą) ir apie viso namų ūkio padėtį. Kiekvienoje valstybėje narėje, priklausomai nuo gyventojų skaičiaus, surengta 1 000–3 000 pokalbių.

Dar septynių šalių kandidačių ir narystei besirengiančių šalių (Kroatijos, Islandijos, buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Juodkalnijos, Kosovo, Serbijos ir Turkijos) duomenys buvo renkami 2012 m. gegužės–liepos mėn., jų tyrimo rezultatai bus paskelbti vėliau.

Papildoma informacija

Visa ataskaita *Gyvenimo kokybė Europoje: krizės poveikis* skelbiama adresu <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1264.htm>.

Daugiau informacijos gali suteikti už tyrimų informaciją atsakinga pareigūnė Teresa Renehan (ter@eurofound.europa.eu).